

Niti velik škof niti velik Italijan

Msgr. Antonio Santin ni več tržaški škof. Uradno je bilo sporočeno, da je papež Pavel VI. sprejel njegov odstop, za katerega se je bil odločil v smislu določil zadnjega koncila že pred petimi leti, ko je bil dopolnil 75. leto starosti. Kot znano, je Pavel VI. njegov odstop zavrnil in ga na precejšnje začudenje marsikoga naprosil, naj še dalje opravlja svoje škofovske dolžnosti v Trstu.

Zdaj msgr. Santin odhaja in je Sveta stolica na njegovo mesto imenovala msgr. Pietra Cocolina, goriškega nadškofa, ki prevzema vodstvo tržaške škofije kot apostolski administrator, najbrž v pričakovanju, da se formalno in dokončno uredi vprašanje meja vseh štirih škofij na Primorskem in v Istri (tržaško-koprske, goriške, reške in puljsko-poreške), ki so s pravnega stališča ostale takšne, kakršne so bile leta 1945, to je ob koncu druge svetovne vojne.

Odhod škofa Santina iz Trsta ni torej navaden dogodek, ni samo naravna zamenjava cerkvenega dostojanstvenika, ki je izpolnil 80. leto starosti, temveč dejansko pomeni tudi uvod v korenite spremembe dosedanjega, zares anahronističnega pravnega stanja že omenjenih štirih škofij na Primorskem in v Istri. Znano je sicer, kako Sveta stolica zelo počasi in previdno rešuje takšne probleme, a se nam zdi, da so tri desetletja vendarle odločno predolga doba tudi zanjo in da bi morala čimprej narediti konec sedanjemu stanju, ki je s pravnega stališča pravi pravcati absurd, ki s političnega stališča že meji na izzivanje in ki navsezadnje predstavlja globoko žalitev za duhovnike in množice vernikov v Sloveniji.

Nobena skrivnost ni, da je bil prav bivši tržaški škof Santin ena glavnih ovir, da se ta problematika še ni rešila. Tu pa že prehajamo h krajšemu ocenjevanju njegovega delovanja, čeprav moramo priznati, da v tem pogledu ne bomo povedali ničesar novega. Santin je namreč postal škof pred 40 leti, ko je bil fašizem v Italiji na višku svoje moči in slave. Slovenci in Hrvati v takratni Julijski krajini so že bili odpisani kot narodna skupnost, zaradi česar je režimu silno šlo na živce delovanje slovenskih in hrvatskih duhovnikov, ki se pri dušnem pastirstvu niso hoteli odpovedati materinemu jeziku. Že kot škof na

(dalje na 3. strani)

Kaj bo storila KD?

Zadnje dni je zasedalo v Rimu vodstvo Krščanske demokracije, da bi odločilo, kaj storiti v sedanjem trenutku, ki je zaradi poraza na volitvah 15. junija težek za stranko in v nekaterih pogledih celo kritičen, če ne bo pravočasno sprejela pravih in zdravih sklepov. Kot je bilo pričakovati, so si nekateri izbrali enostavno pot: spravili so se nad strankinega tajnika Fanfanija in skušali samo njemu nartiti krivdo za volivni poraz. Zahtevali so njegov odstop in ker niso uspeli, so napovedali izstop svojih predstavnikov iz vlade. Tako je ravnala strankina levica. Večina pa se je usmerila, kot kaže — vsaj v trenutku, ko to pišemo, se zdi tako — k temu, da bi počakali z razčiščevanjem v stranki do sklicanja vsedržavnega sveta stranke, ki bi se naj sestal še ta mesec. V jeseni pa bo strankin kongres, na katerem bi morali določiti novo politično linijo Krščanske demokracije oziroma skleniti, v čem naj bi bila njena idejna in politična prenovitev in v čem je potrebna zamenjava metod in ljudi. O vsem tem pa bodo morali seveda razpravljati že zdaj, da bodo prišli na zborovanje vsedržavnega sveta in na kongres že z jasnimi idejami, načrti in hotenji.

Trenutno gre praktično za to, ali naj odstopi Morova vlada ali ne. Čeprav bi nekateri hoteli, da bi odstopila, bi tako Krščanska demokracija tudi navzven pokazala, da se hoče odločno prenoviti tudi v ljudeh, se je večina zbal posledic, če bi se Italija zdajle znašla brez vlade. Sicer pa v Italiji že po tradiciji nimajo radi vladnih kriz tik pred poletnimi počitnicami. Nihče ne bi rad zaradi tega odložil vnaprej določenih počitnic. Tako bo verjetno ostala ta vlada do jeseni, ko bodo na kongresu odločili o novi politiki stranke in o ljudeh, ki naj bi zastopali Krščan-

ske demokracijo v vladi. Takrat bodo tudi druge stranke, ki naj bi prišle v poštev za novo levo-sredinsko vladno koalicijo, že vedele, kaj hočejo, ali se bodo vsaj lahko odločile glede na usmerjenost Krščanske demokracije. To velja v prvi vrsti za socialiste, ki pogojujejo svojo morebitno udeležbo v novi levi sredini prav s tem, da Krščanska demokracija temeljito prenove svojo politiko in jo preokrene na levo.

Resnica je, da stoji KD, še vedno največja italijanska stranka, pred ogromnimi problemi in usodnimi odločitvami. V njej so močne sile, ki bi jo rade stabilizirale na sedanjem stališču in napravile iz nje nekak bazen, v katerega naj bi se stekalo vse tisto, kar teži k ustaljenosti, negibnosti, ohranjanju dosedanjega, k begu pred novimi tveganji, eksperimenti in prenovitvenimi zagoni. Toda hkrati so močne v njej tudi sile, ki hočejo napraviti iz Krščanske demokracije spet živo, dinamično, prenovitveno silo, ovna, ki naj s svojo masovno močjo prebije stene konservativizma v katoliških plasteh in daje tudi sama pobude za reforme. Trideset let vladanja je oslabilo te druge sile in jih potiskalo ob stran ali jih delno včrpalo v pozicije oblasti in v obrambo stabilnosti, ki pa je je hkrati negibnost in postaja onemoglost spričo mnogih vedno bolj nujnih problemov.

Krščanska demokracija je torej pred izbiro: ali da popusti pred konservativnimi silami ali da se spremeni spet v dinamaično in napredno politično silo, v lokomotivo demokracije v Italiji. Menimo, da ji ne preostane nič drugega kakor to, če noče, da gre razvoj mimo nje naprej in jo povozi ter zdrvi v neustavljivem, a slepem zagonu po novem v napačno smer, iz katere morda ne bi bilo več povratka v demokracijo.

Amerika hoče uspehe - na lahek način

Kot je bilo predvidevati, si skušajo Združene države opomoči od polomije v Vietnamu z uspehi na drugih območjih, da bi ne utrpela samozavest Američanov prevelikega pretresa. Zato so jim potrebni hitri uspehi in te iščejo skoraj mrzlično hlastno, predvsem tam, kjer menijo, da jih bo najlažje doseči — s pritiskom na šibke. S tem si je razložiti nenadni preobrat ameriške politike do Izraela. Iz dobrohotnega zaščitnika izraelske države so se spremenile Združene države zdaj v pravega iz-

siljevalca, ki skuša na vsak način iztisniti iz izraelske vlade pristanek na pogoje, ki jih postavlja Egipt za mir na Bližnjem vzhodu. Izraelu postavljajo pravi ultimatum in so mu že ukinile vojaško pomoč, ker se obotavlja sprejeti njihove pogoje. Moral bi se na Sinaju pomakniti še precej bolj nazaj in prepustiti Egipčanom [važne] strategične postojanke, brez kakih protiuslug. In vse to bi bil šele predpogoj za nadaljnje posredovanje med Izraelom in

(dalje na 2. strani)

RADIO TRST A

:: NEDELJA, 6. julija, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu. 9.45 Klavirska glasba Francisa Poulenc. 10.15 Poslušali boste. 11.15 Mladinski oder: »Michelangelo Buonarroti«. Napisala Regina Addamiano Berlieri. Prevedla Desa Kraševac. 12.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Glasbena skrinja. 13.30-15.45 Glasba po željah. 14.30 Nedeljski vestnik. 15.45 »Čubejska prigoda«. Dramatizirana zgodba, napisal Milan Lipovec. RO. Režija: Jože Peterlin. 16.45 Operetne melodije. 18.00 Nedeljski koncert. 19.00 Folk iz vseh dežel. 19.30 Zvoki in ritmi. 20.00 Šport. 20.30 Sedem dni v svetu. 20.45 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 22.00 Nedelja v športu. 22.10 Sodobna glasba. 22.25 Ritmične figure.

:: PONEDELJEK, 7. julija, ob: 7.00 Koledar. 7.05-9.45 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 14.30 Pregled slovenskega tiska. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost, književnost in prireditve. 18.30 Baletna glasba. 19.15 Odvetnik za vsakogar. 19.25 Jazz glasba. 20.00 Športna tribuna. 20.35 Slovenski razgledi: Literarni sprehodi po naših krajih - Violinist Rok Klopčič, pianist Marijan Lipovšek. Matija Babnik: Sonata v f duru; Trst in okolica v zgodovini Matila Sile - Slovenski ansambli in zbori. 22.15 Klasiki ameriške lahke glasbe.

:: TOREK, 8. julija, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 12.50 Medigra za klavir. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Pianist Sergio Marengoni. 19.10 Slovenska povojna lirika (Lev Detela). 19.20 Zbori in folklor. 20.00 Šport. 20.35 Simfonični koncert. Vodi Aladar Janes. 21.00 Filmska glasba. 21.45 Pesmi brez besed.

:: SREDA, 9. julija, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Pianist Sergio Marengoni. 19.10 Slovenska povojna lirika (Lev Detela). 19.20 Zbori in folklor. 20.00 Šport. 20.35 Simfonični koncert. Vodi Aladar Janes. 21.00 Filmska glasba. 21.45 Pesmi brez besed.

:: ČETRTEK, 10. julija, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Slovenski razgledi. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 V ljudskem tonu. 19.10 Človeško telo in njegove obrambne sposobnosti (Giovanni Marozzi). 19.25 Za najmlajše: pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Šport. 20.35 »Beseda v pesku«. Radijska drama, napisal Carlo Sgorlon, prevedla Alenka Rebula. RO. Režija: Jože Peterlin. 21.35 Polifonska glasba. 22.00 Južnoameriški ritmi.

:: PETEK, 11. julija, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Simfonične skladbe. 18.50 »The Gianni Four«. 19.10 Na počitnice. 19.20 Jazz glasba. 20.00 Šport. 20.35 Delo in gospodarstvo. 20.50 Vokalno instrumentalni koncert. Vodi Dario Božič in Bogo Leskovic. Orkester Slovenske filharmonije. 21.25 V plesnem koraku.

:: SOBOTA, 12. julija, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Poslušajmi spet. 15.45 Avtoradio. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Tenorist Dušan Pertot in pianist Gabrijel Pisani. 18.50 Glasbena zlepljenka. 19.10 Spomini in pričevanja. 19.30 Pevsa revija. 20.00 Šport. 20.35 Teden v Italiji. 20.50 »Ljudski glas - božji klas«. Napisal Damir Feigel, dramatiziral Adrijan Rustja. RO. Režija: Miro Opelt. 21.10 Jazz koncert. 21.30 Vaše popevke. 22.30 Solist tedna: Gato Barbieri.

Amerika hoče uspehe - na lahek način

(Nadaljevanje s 1. strani)

Arabci, v katerem spet nimajo Izraelci kaj pridobiti razen formalne obljube, da jih Egipt ne bo spet napadel. Koliko pa so take obljube iskrene in veljavne, pa je dobro znano, saj bi bile razvrednotene že ob prvi spremembi režima v Egiptu, kjer Sadatova vladavina gotovo ni abonirana na večnost in ima proti sebi fanatične nacionalistične in verske skupine, pa tudi ljudstvo, ki živi v hudi revščini. Življenjska raven v Egiptu je ena najnižjih na svetu, pri tem pa troši režim velikanske vsote za oboroževanje, od katerega je kar obseden.

Gotovo bi bilo dobro, da pride do trdnega miru, vendar pa se zdi to nemogoče zgolj na pritisk ene od velikih sil in po njenem receptu. Dosedanje izkušnje v Vietnamu, na Koreji, in še marsikje dokazujejo, da Združene države ne poznajo bistva problemov in da jim verjetno niti ni do tega, ampak da sodijo vse s svojega egoističnega stališča, gledajoč zgolj na lastne trenutne interese in na željo po lahkih političnih uspehih svojih državnikov,

ki se želijo predstaviti z njimi na predsedniških volitvah. Zato ostajajo problemi nerešeni in se vlečejo naprej kot kronične bolezni, ki lahko potem vsak hip spet izbruhnejo v akutno stanje. Zdi se, da bo tako tudi na Bližnjem vzhodu, kjer bi morali prepustiti reševanje problemov prizadetim samim, ne pa jim vsiljevati diktat. Tak diktat lahko postane nevaren precedens, ki bi ga lahko ponavljale Združene države, poslužujoč se svoje gospodarske in orožne teže, tudi drugod, bodisi same, bodisi v sporazumu z drugo največjo silo, in ostali svet bi jim bil izpostavljen brez možnosti odpora.

—o—

Edvard Kardelj je te dni obiskal v Pragi češkoslovaškega predsednika G. Husaka.

Zelo so se podražile slovenske revije, ki prihajajo v Trst iz matične domovine.

V Moderni galeriji v Ljubljani je odprt mednarodni grafični bienale, ki se uvršča med pomembnejše tovrstne prireditve v svetovnem merilu.

SKOZI DALJNOGLED

PREVEČ GOVORILJO

Dnevnik »La Stampa« je prinesel te dni članek, v katerem je ožigal državnike, ki preveč govorijo in med katerimi je tudi ameriški zunanji minister Kissinger s svojimi neprestanimi izjavami in tiskovnimi konferencami. Članek poudarja prednosti in odliko tiste diplomacije, ki zna molčati in na tihem opravljati svoje naloge. Članek tudi kritizira takojmenovane posebne misije in posebne odposlance, kar odriva v stran prave diplomate, ki zna opravljati svoje poslanstvo na tihem in obzirno, zato pa bolj uspešno. Po mnemu člankarja je tudi Kissinger s svojimi »poslanstvi« na Bližnjem vzhodu odinil poklicne diplomate in pokazal omalovaževanje njihovega dela. Vse tisto, kar je delal Kissinger, bi bili lahko opravili tudi ameriški diplomati v Egiptu in v drugih prestolnicah Bližnjega vzhoda, le da manj spektakolarno, zato pa najbrž bolj uspešno. Treba bi bilo spet ovrednotiti pravo, redkobesedno, a učinkovito diplomacijo nasproti takim improviziranim in klepetavim »diplomatom«.

ZAKAJ NE NOSIJO DUHOVNIŠKE OBLEKE

Pri nas smo lahko večkrat priče pogovorov, zakaj mnogi duhovniki nočejo več nositi duhovniške obleke, namreč take, da bi jih že na zunaj razodevala kot duhovnike, npr. kolarja. Nekaterim ugaja, da so se duhovniki v tem pogledu prilagodili vsem ostalim in da ostajajo tako v množici anonimni, neprepoznani, češ to je bolj demokratično in moderno, pa tudi bolj udobno. Ne čutijo se več utesnjeni v kolarje in druge take neudobne kose obleke. Tisti, ki jih poznajo, pa se lahko čutijo do njih tudi bolj sproščeni, ker nimajo občut-

ka, da govorijo s »posvečenim«, drugačnim človekom«, na drugačni različni ravni. Drugi pa kritizirajo tako prilagoditev in menijo, da se skriva za tem oportunitizem. Duhovnikom je nerodno, da so duhovniki oziroma da bi lahko vsakdo v njih takoj prepoznal duhovnika. Z navadno civilno obleko se čutijo bolj prosti, bolj varni pred kritičnimi očmi, manj nadlegovani in izpostavljeni kakim napadom. To pa ni v skladu s pogumom, ki bi ga moral kazati pravi duhovnik, in z njihovim poslanstvom, kajti za marsikoga je vendarle važno — ali lahko postane važno — da na prvi pogled ve, da ima opraviti z duhovnikom in da se lahko v stiski obrne nanj, tudi na cesti ali kjerkoli.

Oba argumenta imata svoj prav. Zanimivo bi bilo vedeti, kaj duhovniki sami mislijo o tem, in veseli bi bili, če bi se oglasil kak predstavnik prve in druge skupine ter pojasnil, zakaj ne nosi oziroma zakaj nosi duhovniški ovrtnik.

HUDA NAPAKA INDIRE GANDHI

Na sodbo, ki je proglasila Indiro Gandhi, predsednico indijske vlade, za krivo volivne nezakonnosti, je ta reagirala nepremišljeno, celo histerično in uvedla v Indiji izredno stanje z ukinitvijo državljskih svoboščin. Uvedla je dejansko svojo osebno diktaturo in dala zapreti vse voditelje opozicije, blizu tisoč.

S tem je napravila hudo politično napako, s katero si je sicer trenutno rešila stolček in ohranila oblast, toda sprožila je plaz nasilja, ki se morda dolgo ne bo ustavil in bo lahko povzročil pravo opustošenje v indijski demokraciji, ki se je doslej ponašala s svojo doslednostjo. Skok iz demokracije v diktaturo je lahek, toda pot nazaj je največkrat silno dolga in trnjeva. In včasih je niti ni mogoče več najti.

Niti velik škof niti velik Italijan

(nadaljevanje s 1. strani)

Reki se je Santin hote ali nehoti v tem oziru večkrat izkazal za orodje režima, kar je bilo kasneje potrjeno s tem, da je leta 1938 nasledil msgr. Fogarju, ki se je moral na pritisk fašistov odpovedati vodstvu tržaške škofije. O tem zgodovinskem razdobju je bilo že veliko napisanega, a najmanj, kar lahko danes rečemo, je, da ne dela časti cerkveni italijanski hierarhiji v naših krajih.

V prvih povojnih letih se msgr. Santin ni pomišljal javno nastopati kot izrazit pobornik italijanstva Istre in Trsta, česar bi kot škof narodnostno mešane škofije ne smel narediti in kar je v takratnih časih predstavljalo za slovenske in hrvaške vernike veliko pohujšanje. V svoji zaigranosti je šel tako daleč, da je proti nekaterim slovenskim duhovnikom, ki so njegovo javno politično delo kritizirali in obsojali, sprožil disciplinske ukrepe. Vnebovpijoč je zlasti primer duhovnika in nekdanjega slovenskega poslanca v rimskem parlamentu Virgila Ščeka, ki je bil najprej suspendiran »a divinis« in torej ni smel niti maševati in nato celo »reductus ad statum laicale«, se pravi postal laik, za kar pa Virgil Šček ni nikdar zvedel, ker je medtem umrl v ljubljanski bolnišnici. Lahko bi tudi navedli primer zaslužnega tržaškega duhovnika Andreja Gabrovška, ki je raje ukinil izdajanje slovenskega lista »Teden«, kot da bi na Santinovo zahtevo drugače pisal o liku pokojnega Virgila Ščeka.

Toda tudi po ureditvi tržaškega vpra-

šanja leta 1954 msgr. Santin ni spremenil svojega ravnanja in je po svoji miselnosti vedno bil blizu nacionalističnim italijanskim krogom. Nič čudnega ni, če je bil častni član »Lege nazionale« in če je osebno in preko svojega glasila »Vita Nuova« vodil zagarizen boj tudi proti samim italijanskim katoličanom, ki so skušali izoblikovati nove in pravičnejše odnose med Italijani in Slovenci (glej primer Hreščak in sestave prve levosredinske uprave v Nabrežini). Res je, da je sezidal mnogo cerkva in ustanovil mnogo župnij v Trstu, a vse to je po našem bolj zunanji blišč kot

resničen odraz globoke vere in resničnega krščanskega življenja v Trstu.

Zato msgr. Antonio Santin ne pojde v zgodovino niti kot velik škof niti kot velik Italijan, temveč bolj kot cerkveni birokrat, ki ga je le nenavadno zgodovinsko naključje postavilo na odgovorna mesta, ki jim ni znal ali mogel biti kos.

Apostolskega administratorja msgr. Kolina čaka zato težavna dediščina. Prepričani pa smo, da se mu bo z dobro voljo, vztrajnim in odločnim delom in potrpežljivostjo posrečilo odpraviti zatočnost v tržaškem cerkvenem življenju, pri čemer lahko računa na pomoč vseh Tržačanov dobre volje in poštenih namenov, tako Italijanov kot Slovencev.

Tudi to se dogaja...

Skoraj neverjetno se sliši, da se tudi v letu, ko slavimo 30-letnico zmage nad nacifašizmom, določeni krogi italijanskih šolnikov v Trstu še vedno poslužujejo malodane fašističnih metod in pritiskov na slovenske starše, da bi vpisali svoje otroke v italijansko šolo. Primer iz rojanskega okraja: slovenski otrok, ki je končal slovenski otroški vrtec, je vpisan v prvi razred slovenske osnovne šole v Rojanu. Tik preden je zapadel rok za vpisovanje, je telefonirala tajnica italijanske osnovne šole staršem in jih vprašala, kaj čakajo z vpisom otroka v prvi razred. Na pojasnilo staršev, da je otrok že vpisan v slovensko šolo, tajnica najprej zagotavlja, da je postopek nepravilen, nato pa pokliče na pomoč ravnateljico. Ravnateljica precej avtoritativno

trdi, da otrok spada v njeno šolo in da je za vpis na slovensko potrebno njeno dovoljenje. Ko spozna, da z avtoritarnostjo ne bo dosegla ničesar in da se je njen poskus pritiska izjalovil, tedaj nekoliko prijazneje naprosi, naj ji starši prinesejo potrdilo, da je bil otrok res redno vpisan na slovensko šolo.

Vsak komentar je nepotreben, potrebno pa je, da za tako postopanje zvedo vsi slovenski starši, saj bi se pri narodnostno mlačnejših starših morda tak pritisk posrečil. Potrebno pa je tudi, da šolske oblasti posvariyo ravnateljico, da so take metode ustrahovanja nedopustne.

—o—

RESNICA V OČI BODE

Avstrijska televizija je pred kratkim prikazala zelo objektivno oddajo o koroških Slovencih z značilnim naslovom »Tujci v domovini«, ki je zelo razburila duhove v Avstriji in še posebno na Koroškem. Slovenski in nekateri avstrijski časopisi so jo pohvalili, ostali, zlasti strankarski, pa so jo ostro napadli. Pojavile so se celo zahteve po preiskavi, ki naj bi raziskala nastanek oddaje in ocenila njeno objektivnost. Avstrijska televizija je tako preiskavo odločno zavrnila. Na čelu teh napadov pa stoji seveda nepoboljšljivi Heimatdienst, ki je pod geslom »Nemci in vindišarji so proti slovenizaciji« začel zbirati podpise proti avstrijskemu radiu in televiziji.

Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij sta ob 30-letnici podpisa ustanovne listine OZN poslala v javnost izjavo, v kateri je v zvezi z napadi na oddajo rečeno med drugim: »Sovražna podoba, ki so jo ustvarili (nemško javno mnenje na Koroškem, op. ur.) o koroških Slovencih, lažnivi patriotizem, zvestoba domovini kot sinonim za narodno odpadništvo ter ošabna nestrpnost, ki je ponovno vzklopela po televizijski oddaji »Tujci v domovini«, vse to onemogoča sleherno svobodno izražanje mnenja in mirno sožitje na Koroškem.«

LETOŠNJI ŠTUDIJSKI DNEVI V DRAGI

Iz torkove številke »Primorskega dnevnika« povzemamo, da bodo letošnji študijski dnevi kot običajno prvo soboto in nedeljo v septembru. Tokrat bodo posvečeni desetletnici študijskih dni in 30-letnici osvoboditve.

Program prinašamo na drugem mestu.

Položaj v jugoslovanskem gospodarstvu po oceni OCSE

Organizacija za sodelovanje in gospodarski razvoj (OCSE) je objavila svoje letno poročilo o gospodarskem stanju v Jugoslaviji, v katerem sodi, da Jugoslavija s preveliko brezbriznostjo spremlja rastoči pojav inflacije, ki je že dosegla indeks 25 odstotkov. Kljub vsem naporom, da bi omejili naraščanje cen, pa bo taka stopnja inflacije nujno povzročila težke posledice.

Poročilo OCSE pa opozarja, da jugoslovanske oblasti predvidevajo, da se jim bo posrečilo zmanjšati v teku leta inflacijske težnje do take stopnje, da bi cene industrijskih izdelkov ne narasle za več kot 18 odstotkov, kar bi bilo približno polovica od lanskega porasta. Cilje, ki so si jih jugoslovanski izvedenci postavili na zunanjetrgovinskem področju, ocenjuje poročilo OCSE za zelo ambiciozne in težko uresničljive. Med temi predvidevajo Jugoslovani omejitev naraščanja obsega uvoza, ki naj bi ne prestopil 4 odstotkov, in povečanje izvoza za 10 odstotkov. Iz tega poročila pa je razvidno, da bo Jugoslavija le težko povečala svoj izvoz v države članice OCSE za več kot 0,5 odst., ker te države že zdaj absorbirajo 55 odstotkov jugoslovanskega izvoza. Vendar pa — sodijo v Parizu — bi Jugoslavija lahko

brez težav zmanjšala uvoz in sicer brez posledic za življenjsko raven prebivalstva. Predvidevajo nadalje, da bo Jugoslavija sposobna poravnati tuje kredite in zato položaj glede plačilne bilance ni kritičen. Vendar pa dokument pristavlja, da 3 milijarde in 750 milijonov dolarjev trgovinskega primanjkljaja — to je namreč obracun leta 1974 — ni moč dolgo prenašati.

Indeks splošnega razvoja, ki so ga določili za leto 1975, je samo za malo nižji od lanskega. Do precejšnjega zmanjšanja bi moralo priti na področju osebne potrošnje, medtem ko naj bi stopnja naraščanja gospodarskih investicij in stanovanjske gradnje ostala na lanski ravni, ki jo ocenjujejo za ugodno. Zaposlitev naj bi se po načrtu povečala za 3 odstotke, medtem ko se je lani povečala za 5 odstotkov. Zaradi tega poročilo OCSE izraža bojazen, da to ne bo zadostovalo za zaposlitev delovne sile, ki se vrača z dela v tujini.

Dokument OCSE nadalje opozarja na potrebo, da bi v prihodnji petletki bolje uporabili razpoložljivo delovno silo, upoštevajoč ustalitev vrednosti osebnih dohodkov v obdobju 1972-73. Vendar pa bo na tem področju težko zavreti težnjo po naraščanju.

Treba bo razmisliti in se lotiti dela

Izguba glasov Slovenske skupnosti pri upravnih volitvah 15. junija bi nas morala vse in ne le strankino vodstvo pripraviti do tega, da bi razmislili, kaj je bilo temu vzrok in kako zagotoviti, da bo Slovenska skupnost spet zajela čimveč Slovencev na Tržaškem in Goriškem v svoje vrste in utrdila svoj politični vpliv in svojo moč. Pri tem ne bi smeli izhajati s stališča, da je bil ta neuspeh samo začasen in da bo lahko že pri prihodnjih volitvah drugače, ali navajati kot izgubo samo tisto število glasov, ki jih je Slovenska skupnost izgubila v primerjavi z zadnjimi upravnimi ali deželnimi volitvami. Treba je upoštevati tudi izgubo glasov, ki ji manjkajo, da bi bila obdržala odnos v odstotkih nasproti drugim strankam. Če namreč upoštevamo tudi te manjkajoče glasove je izguba Slovenske skupnosti še precej večja. Število volivcev se večja, število glasov za Slovensko skupnost pa tudi absolutno in ne relativno pada. To je huda stvar. Poleg drugega je lahko to znak napredujoče asimilacije Slovencev.

Vsdržavne italijanske stranke so na sejah svojih vodstev že analizirale volivne rezultate in potegnile iz njih zaključke. Tiste, ki so izgubile, so sredi najživahnejše razprave, kako se prenoviti in si spet pridobiti volivce. Mislimo, da tudi Slovenska skupnost ne more ravnati drugače. Dejstvo, da njeno vodstvo doslej tega ni storilo in je odložilo to analizo, kot kaže, na poznejši čas, morda — kot je slišati — na jesen, samo po sebi še ni negativno, ker bomorda tako lahko bolj temeljito preučiti probleme in pripraviti poglobljeno diskusijo. Vendar pa se ne bi smeli vdajati samo takim pozitivnim upom, kajti to dejstvo je lahko tudi znak tiste pasivnosti, ki je bila nedvomno eden glavnih vzrokov nazadovanja. Tu ne mislimo pasivnosti, kar zadeva število sej na vrhu, ampak pasivnost nasproti položaju na terenu, pomanj-

kanje terenske organizacije, sestankov in javnih političnih diskusij po vaseh in po krožkih, pomanjkanje zanimanja za mladino, ki se je morala doslej brez prave opore s strani Slovenske skupnosti upirati navalu skrajnolevičarske propagande na šolah in drugje, pomanjkanje zanimanja za delavske probleme in predvsem pomanjkanje pobud. Vse je bilo omejeno v političnem pogledu le na razne resolucije, delegacije, javne pozdravne nagovore itd. in še to največkrat po sledovih drugih. Ni bilo veselja za živo in neprestano soočenje s problemi, za politično polemiko, za sprotno zagovarjanje tistih demokratičnih idej in izbir, ki so pri srcu Slovenski skupnosti, za diskusijo, v kateri naj bi prišlo do izraza čim več mnenj iz javnosti. Tudi kjer je bilap riložnost za to, ljudi iz vodstva Slovenske skupnosti največkrat ni bilo zraven, čeprav bi morali z veseljem izkoristiti vsako priložnost, da lahko v javnosti afirmirajo svoja stališča v sooče-

nju z raznimi mnenji in problemi. Na diskusijskem večeru o vprašanju »Slovenci in sindikati« ni bilo npr. nobenega člana vodstva Slovenske skupnosti, čeprav so bile izrečene tam zelo tehtne misli glede načina organiziranja Slovencev v sindikatih, kritične misli glede odnosa do Slovencev in dani predlogi za zagotovitev jezikovne enakopravnosti v njih.

Naši ljudje na terenu niso politično tako apatični, kakor se zdijo, niso tako zagazdeni v organizacijo čisto levih strank, kot bi kdo sklepal po rezultatu zadnjih volitev, toda treba jih je prepričati, da obstajajo za Slovence pri nas še druge alternative in jim te prikazati, treba je vzpostaviti stalen in živ dialog z njimi, treba je hoditi na teren, prirejati javne sestanke in diskusije — če se jih udeležujejo tudi politični nasprotniki, še toliko bolje — in predvsem je nujno razprostrti povsem Tržaškem in Goriškem terensko politično organizacijo, najprej z majhnimi celicami, če ni mogoče drugače, potem pa zajemati vedno bolj na široko. Treba se bo začeti (Dalje na 8. strani)

60-letnica mašništva msgr. Ivana Omerse

Pri Sv. Jakobu v Trstu je v nedeljo, 29. junija, obhajal 60-letnico mašniškega posvečenja msgr. Ivan Omersa. Vse svoje duhovniško življenje je preživel med šentjakobčani, kjer je bil najprej kaplan in nato od leta 1928 do leta 1936 župni upravitelj.

Prav lahko bi se bil umaknil na varno v takratno Jugoslavijo, saj je po rodu iz Tržiča na Gorenjskem, a je raje vztrajal med svojimi verniki, ki jih ni hotel zapustiti v času najhujšega narodnega in političnega preganjanja.

Po njegovi zaslugi sta se v šentjakobski cerkvi v Trstu ohranila slovenska beseda in petje, z njima vred pa tudi narodna zavest. Fašisti so seveda poskrbeli, da

naš današnji slavjenec ni imel miru, saj je moral pogosto romati na policijsko postajo, včasih pa so fašisti sami prigrmeli v cerkev, kjer so med mašo kričali in motili službo božjo.

Velike zasluge ima g. Omersa kot dolgoletni voditelj Marijine družbe v ulici Risorsa, ki je tudi bila žarišče narodne zavesti in hkrati varno zatočišče številnih slovenskih deklet in žena v Trstu.

V nedeljo so se okrog slavljenca zbrali številni njegovi bivši farani, ki so s svojo prisotnostjo v cerkvi in v prostorih Kulturnega društva v ul. Concordia hoteli svojemu dušnemu pastirju izkazati vso svojo hvaležnost. Takšnega petja v cerkvi že dolgo ni bilo.

Msgr. Omersi tudi mi iskreno voščimo, da bi ga Bog še dolgo ohranil pri dobrem zdravju in mu hkrati iskreno čestitamo k visokemu jubileju.

—o—

VSE NAJBOLJŠE!

V nedeljo sta se poročila v Devinu znani publicist Igor Tuta in Alenka Rebula z Opčin, študentka in tudi že znana po svojem publicističnem delovanju in aktivnosti v naših mladinskih organizacijah. Simpatičnemu mlademu zakonskemu paru želimo mnogo, mnogo sreče na njuni skupni življenjski poti.

PRISRČNE ČESTITKE

Igorju Tuti in Alenki Rebula želijo mnogo sreče v zakonu

prijatelji

NAŠE GLOBOKO SOŽALJE

Našemu prijatelju g. Davorinu Tavčarju in družini izražamo ob bridki izgubi očeta naše globoko sožalje.

Uredništvo in Uprava Novega lista

Rast življenjskih stroškov v Furlaniji - Julijski krajini

Gorica je med mesti Furlanije - Julijske krajine tisto, kjer so življenjski stroški v februarju in marcu najbulj narasli. Vendar je ta prirastek, ki znaša 0,7 odstotka (v vsedravnem merilu 0,1), najnižji od maja 1974. Za 0,4 odstotka so narasli življenjski stroški tudi v Trstu, medtem ko so v Vidmu in Pordenonu zabeležili celo zmanjšanje in sicer za 0,2 oziroma za 0,4 odstotka. To premirje na področju cen je pripisati zmanjšanju cene električnega toka za gospodinske potrebe za porabe do 150 kilovatnih ur.

V marcu je Gorica vodila glede povišanja življenjskih stroškov tudi za prvo tromesečje s plus 2,9 odstotka (v istem obdobju 1974 je to znašalo 6,4 odstotka). Sledil je Trst z 2,7 (8,1) odstotka, Videm 2,2 (7,9) in Pordenone z 1,7 (6,4). V istem času so življenjski stroški narasli v vsedravnem merilu za 2,5 (6 odstotkov).

Poglejmo nekoliko bolj podrobno spremembe cen v prvem tromesečju letos:

Stanarine: vsedravní indeks je narasel za 0,7 odstotka; to je najnižji povešek, ne samo v prvih treh mesecih letos, temveč v celem 1974. Znatno višji povešek so zabeležili v Gorici, 2,1 odstotka, v Trstu 0,8, medtem ko so bile cene v Vidmu in Pordenonu stalne.

Tekstil: že drugi mesec zaporedoma je to področje naraslo za 0,7 odstotka, najvišje cene pa so zabeležili spet v Gorici 1,3 odstotka, Trst (0,3) in Videm (0,2), nespremenjeno v Pordenonu.

Električni tok in gorivo: v naši deželi se je v glavnem držal splošnih indeksov, samo v Trstu je ta indeks znatno nižji (2,2 odst.)

Storitve: na tem področju so prirastki najnižji. V primerjavi z vsedravnim povprečjem (0,4 odst.): Videm 9,9, Gorica 0,4, Trst 0,3 in Pordenone 0,2 odst.

Seja pokrajinskega sveta Slovenske skupnosti

V petek 27. junija se je sestal v Gorici pokrajinski svet Slovenske skupnosti na 4. redni seji. Prisotni so bili številni svetovalci in predstavniki slovenskih občin goriške pokrajine. Sejo je otvoril predsednik sveta Andrej Bratuž, ki je v uvodnih besedah poudaril veliki pomen zadnjih volitev za našo stranko in izrazil zadovoljstvo nad uspehom Slovenske skupnosti na Goriškem.

Podrobnejšo analizo junijskih volitev je podal politični tajnik Damjan Paulin, ki je podčrtal napredovanje Slovenske skupnosti zlasti v pokrajinskem merilu. »Zadovoljni smo z volilnim izidom — je dejal Paulin — še zlasti, če pomislimo, da je bila volilna propaganda ostro naperjena proti nam.« Spomnil je na napde, ki smo jih bili deležni s strani italijanskih strank. Posebej je še poudaril, da so na potek volitev slabo vplivale tudi izjave in propaganda nekaterih voditeljev bivše SDZ, ki so s svojim zelo neodgovornim dejanjem in z nepotrebno zmedo, ki so jo ustvarili med slovenskimi volilci, tudi pripomogli, da ni Slovenska skupnost še pomnožila svojih glasov. Člani sveta so soglasno in odločno obsodili tako ravnanje, ki je nepošteno do edine slovenske stranke, še po-

»VODOPIVCI« ZA TELEVIZIJO

Pred kratkim se je na Goriškem zadrževala snemalna ekipa ljubljanske televizije, ki je za oddajo »Naši zbori pojo« posnela barvni film o Primorskem akademskem zboru »Vinko Vodopivec«, ki ga vodi Brane Demšar. Oddajo režira Stane Škodlar, posniti pa so jo na gradu Kromberk in njegovi okolici, torej v okolju, kjer je zborov vzornik in znani primorski ljudski skladatelj Vinko Vodopivec ustvarjal in služboval nad štirideset let. Nekaj posnetkov je bilo napravljenih tudi v skladateljevem rojstnem kraju Ročinju.

V oddaji nastopa zbor z nekaj pesmimi, govorijo pa sedanji predsednik zbora Lukežič in pevec Drago Kompan, dolgoletni napovedovalec zbora Tomaž Pavšič, prvi dirigent, primorski rojak Anton Nanut in še dva primorska rojaka ter prijatelja »vodopivcev«, skladatelja Alojz Srebotnjak in Rado Simoniti. Oddaja bo na sporedu v jeseni.

ČESTITAMO

Prejšnji petek je opravila doktorske izpite na filozofski fakulteti v Vidmu slušateljica Kazimira Blažič iz Podgore. Študirala je na slovenskem učiteljskem v Gorici potem slavistiko na fakulteti modernih jezikov v Vidmu.

Posebnost je tudi ta, da je Blažičeva prva doktorica, ki je položila v slovenski izpiti na tej fakulteti s tezo iz slovenskega slovstva pri slovstvenem zgodovinarju prof. M. Jevnikarju.

Njena doktorska teza, po sodbi komisije izvirna in strokovno dovršena, obravnava vsebino in umetniško usmerjenost starostne sedanjih slovenskih pisateljev Danila Lokarja iz Ajdovščine.

sebeno, ker so te določene osebe že vsa poveljna leta zagovarjale, da Slovenci moramo nastopati samostojno in neodvisno. Prevladalo je mnenje, da Slovenska skupnost ne more sodelovati s takimi ljudmi, ki so proti edini slovenski stranki, ki raje podprejo italijanske stranke in ki podtalno rovarijo. Pokrajinski svet Slovenske skupnosti je zavzel jasno stališče in sprejel dokončne sklepe v zvezi s tem problemom.

Kljub vsem napadom in kritikam se Slovenska skupnost predstavlja po teh volitvah s ponosom in še večjo prizadevnostjo za nadaljnje delovanje. Čeprav je bila deležna ostre propagande, je povečala število glasov in to v nasprotju s prejšnjimi volitvami, pri katerih je število glasov vedno padalo.

Pokrajinski svet je osvojil mnenje, da je treba stalno in podrobno obveščati slovenske ljudi o našem delovanju. Nujno je pomnožiti število izvodov glasila »Naša pot« in posvetiti večjo pozornost mladini in problemom delavskega razreda. Potrebni so tudi pogosti stiki z volivci v bolj oddaljenih in narodnostno mešanih krajih goriške pokrajine.

Podpredsednik sveta Rado Bednarik je poudaril, da je prišlo no novega momenta za Slovensko skupnost, ki bo morala podrobno preštudirati program in si jasno načrtovati svoj politični delokrog. Izrazil je misel, da je treba slovenskim volivcem posvečati vso pozornost in z optimizmom gledati na bodočnost.

Sledila so poročila o volilnih izidih v slovenskih občinah. Za Števerjan je poročal župan Stanislav Klanjšček, ki je izrazil zadovoljstvo zaradi ponovne afirmacije Slovenske skupnosti in predlagal, naj stranka posveti vso pozornost propagandi, ker prav ta odločilno vpliva na ljudi — morda še bolj kakor vse opravljeno delo,

ki je plod številnih posegov in dolgotrajnih pogajanj.

Za sovođenjsko občino je podal poročilo svetovalec Slovenske skupnosti v občinskem svetu Remo Devetak, ki je podrobno analiziral potek volilne propagande in volilnih izidov. Člani sveta so z zanimanjem sledili izvajanjem Ivana Prinčiča, ki je prikazal delovanje slovenske stranke v krminski občini. Pojasnilo je bilo potrebno, ker je Slovenska skupnost pripravljena upoštevati vsa mnenja za širšo in podrobnejšo analizo naše problematike.

Za Doberdob je poročal bivši svetovalec in član sveta Slovenske skupnosti Evgen Ferfolja, ki je ugotovil, da slovenski volivci zelo pozorno spremljajo delovanje slovenske stranke in da si želijo večkratnih stikov s svojimi predstavniki in izvoljenimi svetovalci. »Treba bo stopiti do Slovencev, ki živijo izven doberdobske občine — je zaključil Ferfolja — in ki so sami v popolnoma tujem okolju.«

Pokrajinski svet Slovenske skupnosti se bo v kratkem zopet sestal za pretres političnega razvoja v goriški občini.

MATURE

Letošnji zrelostni izpiti na nižji srednji šoli »I. Trinko« so pokazali dobro pripravo in zrelost naših dijakov. Vseh 84 učencev in učenek tretjih razredov je z uspehom napravilo zaključne izpite, velik del tudi odličnim in prav dobrim uspehom.

Vsem dijakom, ki se bodo po večini vpisali v višje srednje šole, izražamo naše čestitke.

Včeraj so se začeli tudi zrelostni izpiti ali mature na višjih srednjih šolah.

Goriških slovenskih maturantov je 16. Na liceju bo polagalo maturitetne izpite sedem dijakov, na učiteljski sedem. Ti bodo opravili izpite v Trstu pred skupnimi komisijami za tržaške in goriške slovenske mature.

Edina dva maturanta s slovenske trgovske šole v Gorici, bosta odgovarjala pred komisijo v Gorici.

ŠKOFIJSKE SPREMEMBE

Goriški nadškof Peter Cocolin je s papečkim odlokom postal s 1. julijem tudi apostolski administrator tržaške nadškofije.

Dosedanji tržaški nadškof Santin se je moral zaradi starosti (80 let) in iz drugih vzrokov odpovedati svojemu mestu.

Vsa javnost pričakuje, da bo sposoben in široko razgledani apostolski administrator msgr. Cocolin prinesel novega duha in svežine med vse vernike tržaške nadškofije brez razlike.

Msgr. Cocolin je v torek dopoldne sprejel upravo tržaške škofije. Članom stolnega kapitlja je prečital odlok o svojem imenovanju, nakar je sprejel uradnike in prelate kurije. Nato je potrdil na dosedanjih mestih generalnega vikarja Tarcisia Basa in škofovskega vikarja msgr. Lojza Škrlija, ki mu je poveril skrb za slovenske vernike. Potrdil je tudi dosedanji duhovniški in pastoralni svet.

Z novim, dodatnim imenovanjem msgr. Cocolina, ki obdrži svoje nadškofijsko mesto tudi v Gorici, so tudi tu potrebne nekatere spremembe. V kratkem bo nadškof tudi v Gorici imenoval generalnega vikarja kot svojega pomočnika, morda še celo posebej za slovenski del nadškofije kot v Trstu.

V tem duhu so se že izvršila tudi nekatera imenovanja. V prezbiterialni svet goriške duhovščine so bili izvoljeni tudi trije slovenski duhovniki, in sicer Marjan Komjanc, župnik v Sovodnjah, Bogomil Breclj, župnik v Zgoniku in stolni kanonik dr. Oskar Simčič.

Župnik Komjanc je izvoljen tudi v predsedniški svet nadškofijske duhovščine. Z modrim vodstvom nadškofa Cocolina v obbeh obmejnih narodnostno mešanih škofijah smemo upati, da bo za vedno izginil tudi spomin na tiste nesrečne čase, ko je bila slovenska pesem in molitev preganjana po naših cerkvah.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Kostanjevica - pomembno kulturno središče

Kogar v poletnih mesecih zanese na Dolenjsko, naj nikakor ne pozabi obiskati Kostanjevice, »dolenjskih Benetk«, kakor jo nekateri imenujejo. Mestece leži namreč na otoku sredi Krke in je vanj mogoče priti samo čez most. Kostanjevica se omenja kot naselbina župnijo že leta 1220, kot trg leta 1249, leta 1452 pa kot »civitas« (mesto). Status mesta ima zaradi zgodovinske tradicije še danes, čeprav šteje samo 554 prebivalcev, kljub temu pa je zelo močno kulturno žarišče. Kostanjevica je dokaz, da kultura nikakor ni privilegij samo večjih oziroma središčnih mest, ampak lahko vanjo enakopravno prispevajo tudi obrobni kraji.

Od zanimivosti na otoku, ki je zgodovinsko jedro mesta, bi opozorili na župno cerkev s stopničasto poglavljenim romanskim portalom, renesančnim nagrobnikom na zunanjsčini in dragoceno baročno opremo. Druga cerkev na otoku, ki je posvečena sv. Miklavžu, je zgrajena v gotskem slogu, tik pred svojo smrtjo pa jo je poslikal prezgodaj umrli kostanjeviški rojak, akademski slikar in kipar Jože Gorjup (r. 1907, u. 1932).

Ko govorimo o Kostanjevici, pa se ponavljajo najprej spomnimo na mogočno stavbno celoto cisterijanskega samostana, ki leži zunaj mesta, oddaljen od njegovega središča približno en kilometer. Samostan je leta 1234, torej pred več kot 700 leti, ustanovil koroški vojvoda Bernard Spanheimski, imenoval pa se je »Santa Maria in Fontis« (Sveta Marija ob studencu). Takrat so začeli graditi tudi cerkev v

romansko-gotskem slogu in križni hodnik, v 17. stoletju pa je bil samostan razširjen in je dobil dve dvonadstropni krili z arkadami, ki sodita med največje stavbe takega tipa v srednji Evropi. Samostan je bil leta 1785 v času Jožefa II. opuščen, med zadnjo vojno pa je bil močno poškodovan. Njegova obnova danes še ni popolnoma zaključena, vendar se nam v glavnem kaže v stanju, kakršno je bilo pred vojno.

V cerkev vstopimo najprej skozi razgibano baročno fasado iz 18. stoletja, ki jo je poslikal znani slovenski baročni slikar Fran Jelovšek, in že na prvem koraku doživimo presečenost. Znajdemo se namreč na manjšem dvorišču, saj je fasada kot nekakšna kulisa nameščena pred samim pročeljem cerkve, in ko prehodimo to dvorišče, lahko šele vstopimo skozi »pravi vhod« v stavbo. Cerkev je belo pobarvana, od kristalno čiste beline pa slikovito izstopajo kamniti elementi snopastih stebrov, polstebrov in šilastih lokov. V prezbitteriju je na fotografijah nazorno prikazana zgodovina obnavljanja cerkve, njeno stanje med vojno, ko je bila skoraj do tal porušena, prvo čiščenje ruševin pod vodstvom dr. Stelca s svojimi študenti kmalu po vojni, obnova oboka, ponovna zidava osmerokotnega gotskega zvonika, do zaključka lansko leto, ko je bila cerkev, danes namenjena koncertom, razstavam in podobnim prireditvam, slovesno odprta za javnost. Prav pred kratkim so se v njej po več kot sto letih ponovno oglasile orgle, ko je priredil koncert prof. Hubert Bergant skupaj s sopranistko Nado Vidmar in altistko Bogdano Stritar.

Za cerkvijo stoji lesen, več kot dva metra

visok kip Matije Gubca, ki ga je ob 400-letnici slovensko-hrvaškega kmečkega upora izrezljal Tone Kralj. V drugem nadstropju vzhodnega krila samostanskega poslopja so v zadnjem času postavili stalno razstavo treh umetnikov, dolenjskih rojakov, že omenjenega Jožeta Gorjupa, Toneta Kralja, ki bo letos avgusta dopolnil 75 let, in Božidarja Jakca, ki je 75-letnico rojstva obhajal lani. Kot vidimo, gre za umetnike, ki niso samo dolenjski rojaki, ampak so si tudi generacijsko blizu in je poleg tega pri vseh treh v začetju ustvarjanja opaziti ekspresionistične prvine. Mnogo obetajoči Gorjup je žal prezgodaj umrl, Kralj se je posvečal predvsem grafiki, oljnemu in monumentalnemu cerkvenemu slikarstvu, njegov slog pa je pozneje postal otipljivejši in bi ga lahko označili za ljudski, plastično poudarjen realizem, medtem ko je Jakac bolj mehak in večkrat kar lirčen. V prvem nadstropju istega krila je nameščena etnografska razstava vinarstva.

Na travniku pred samostanom so razpostavljene moderne lesene skulpture umetnikov z vseh koncev sveta, ki se vsako leto udeležujejo mednarodnega kiparskega simpozija, znane pod imenom »Forma viva«. Tako si v Kostanjevici preteklost in sedanjost podajata roke.

Obnovljena kostanjeviška cisterijanska cerkev, ki v svoji nekdani lepoti spet dokazuje mednarodno pomembnost, in deloma obnovljen samostan je nedvomno pridobitev, ki presega ožje krajevne okvire in se uvršča med važnejša kulturna dejanja zadnjega časa na Slovenskem, ki bi ga lahko primerjali samo še z obnovo celotnega stavbnega kompleksa (cerkev in stavbe ob njej s prikazom stavbnega in zgodovinskega razvoja) na blejskem otoku in z obnovo starodavne opatijske cerkve v Celju.

T. K.

NOVA ŠTEVILKA »MOSTA«

Nova številka revije »Most« prinaša poleg uvodnika uredništva spise, katerih avtorji so Edvard Kocbek — številka je posvečena njegovi sedemdesetletnici — Marjan Rožanc, Taras Kermauner, Aleš Lokar, Veljko Rus, Jože Pirjevec-Pierazzi in Eros Sequi. Pri Kocbekovih spisih gre za tekste iz let 1926 in 1941. Med ostalimi prispevki je najbolj aktualna razprava Veljka Rusa »Jugoslovansko samoupravljanje med utopijo in realnostjo«. Rožanc, Kermauner in Lokar pa pišejo o srečanjih s Kocbekom.

—o—

Novi umetniški vodja Slovenskega okteta je postal Anton Nanut, doma iz Kanala ob Soči, prvi dirigent Slovenske filharmonije in profesor dirigiranja na Akademiji za glasbo v Ljubljani. Slovenski oktet je trenutno na turneji v Avstraliji, kjer nastopa predvsem za naše izseljence.

Komaj opažena s strani tiska je šla mimo smrt odličnega slovenskega jezikoslovca prof. Rudolfa Kolarica, znanega predvsem po študijah o freisinških (brižinskih) spomenikih in o drugih starih spomenikih slovenskega jezika.

Slovenski pisatelj Mirko Kunčič je obhajal nedavno v Argentini svojo 75-letnico.

Letošnji študijski dnevi v Dragi

Letošnji študijski dnevi v Dragi bodo imeli značaj desetletnice Drage in tridesetletnice osvoboditve izpod fašizma in nacizma na Primorskem. O desetletnici bo govoril v uvodu predsednik društva. Za drugo temo pa smo naprosili goriškega monsinjorja dr. Rudolfa Klinca, ki bo govoril o tem, kako je duhovščina pripravljala osvoboditev slovenskega naroda na Primorskem. Razen tega smo naprosili gospoda Alberta Rejca iz Ljubljane, da bi govoril o organiziranem odporu slovenskega ljudstva na Primorskem pod fašizmom. Gospod Rejc je bil eden izmed organizatorjev »tigrov« in ima vpogled v dogajanja tedanje dobe. Gre torej za osvoboditev našega ljudstva na Primorskem.

Drugo vprašanje, ki ga bo obravnavala letošnja Draga, je vprašanje naše slovenske družine. Ali gre za njeno rast, ali za njen zaton. Videli bomo da gre za njeno rast, čeprav skromno, vendar rast. O tem bo govoril dr. Rafael Lešnik iz Ljubljane, ki je strokovnjak na tem področju. Naslov njegovega predavanja je: Demo-

grafska slika slovenske družine danes in jutri. Nato pa bomo videli, kaj pravi o tem demografski simpozij 1974 in pediatrični kongres 1975 v Ljubljani. Za to temo smo naprosili dva zdravnika in sicer primarija dr. Branka Šalamuna iz Kopra in dr. Stanko Kranjc Simoneti, načelnico zdravstvenega instituta v Ljubljani.

Zadnji del Drage bi moral potrditi vero v narodovo bodočnost. Zato bi spregovorili o potrošništvu — rak rani člane družbe, ki zavira vsak idealizem. In še o življenjski sili in notranji moči slovenskega naroda, o čemer naj bi govoril univ. prof. iz Ljubljane dr. Franc Rode.

Kot običajno, je ponedeljek določen za izlet. Upamo, da so teme in predavatelji taki, da bodo pritegnili čim več poslušalcev in da bo Draga tudi letos uspela, tako kot v preteklih letih.

—o—

V Mariboru je umrl dirigent Jakov Cipci, rojen v Splitu, ki je vrsto let deloval v Trstu, Ljubljani in Mariboru.

Sodobno kmetijstvo

Tudi na Krasu je potreba po dosuševanju sena

Ukrepi v prid živinoreje postavljajo v ospredje vprašanje cenene proizvodnje krme, in s tem mleka in mesa. Razni ukrepi za dvig hektarskih donosov na travnikih morajo iti skupaj s tistimi za dvig kvalitete krme. Za kvaliteto krme je odločilna prebavljivost suhe snovi v travi in seveda sestava travnika, torej od vrst, ki so zastopane na naravnem oz. umetnem travniku. Idealno bi bilo čim več živine gnati na pašo in urediti čredinsko ali pa obročno pašo, toda v naših razmerah je to le delno mogoče, in zato zadobiva osrednji pomen problem konserviranja krme. Žal so že nekaj let vremenske razmere tako slabe, da so izgube pri pokošeni travi zaradi zelo pozne košnje in dolgega sušenja na

tleh, zelo velike. Hranilna vrednost tako pridobljene krme je zelo nizka, kar pomeni, da bodo morali živinorejci pokladati živini precej močnih in dopolnilnih krmil. Zmanjševanje hranilne vrednosti krme ima torej precejšnje posledice. Po eni strani dobijo živali s količino, ko jo zaužijejo, manj hranilnih snovi, na drugi strani se tudi če je krma slaba, zmanjša količina krme, ki jo žival lahko použije, kar še bolj zmanjša energijo, ki jo žival dobi z voluminozno krmo, t.j. s seom. To ima najtežje posledice pri molznicah, ki jim voluminozna krma pomeni osnovni del obroka. Raziskave so celo pokazale, da uživanja nezadostnih količin hranilnih snovi ne moremo nadomestiti s pokladanjem koncentratov.

Tradicionalno sušenje trave po tleh bo treba zamenjati z ustrežnejšim in bolj šim načinom. To bi se dalo doseči z odstranjevanjem vode iz pokošenih rastlin. To opravijo posebne dosuševalne naprave. Ena od uspešnih metod je sušenje s hladnim in toplim zrakom, z ventilatorji. V ta namen pustimo pokošeno travo ležati približno 5-6 ur, če je vlažno seveda več. Drug način bi bila t.im. senaža, ki je kombinacija dveh dosedanjih načinov konzerviranja sena — priprave sena in siliranja. Ni pa še bilo opravljenih raziskav, da bi lahko izrekli dokončnejšo sodbo o njej.

Da bi pa v smeri opremljanja naših kmetij z dosuševalnimi napravami naredili čim hitrejšo čim več, bi bilo potrebno, da za to odgovorni organi priskočijo na pomoč z izgradnjo nekaterih demonstrativnih naprav in ustrezno propagando za tak način dosuševanja nasploh bodisi z dodelitvijo prispevkov ali ugodnih posojil.

Iz Goriške

POSVETITEV PRIMOSKIH NOVOMAŠNIKOV NA SVETI GORI

V nedeljo, 29. junija, na praznik sv. Petra in Pavla, je koprski škof Janez Jenko v baziliki na Sveti Gori posvetil letošnje primorske novomašnike, ki jih je tokrat devet. Posvečeni so bili Ivan Blažič iz Kanala, Danilo Kobal s Cola, Janez Kržišnik iz Zavrata, Branko Melink z Liga (Marjino Celje), Franc Mislej iz Vrhpolja pri Vipavi, Jože Pegan iz Ajdovščine, Cvetko Valič iz Velikih Žabelj, Jože Ipavec iz Postoljne in Lojze Šinkovec z Vojskega. Sleđnji je še isti dan daroval novo mašo na Vojskem, svojem rojstnem kraju. Ostali bodo novo mašo peli v prihodnjih nedeljah, v glavnem 6. julija. Slovesnosti na Sveti Gori se je udeležilo veliko ljudi, pel pa je združen pevski zbor iz Solkana in okolice pod vodstvom Avgusta Ipavca.

Kot že nekaj let nazaj, je opaziti, da prihaja velika večina primorskih novomašnikov iz zgornje Vipavske doline in hribovskih krajev severne Primorske.

VPISOVANJE

Ravnateljstvo Višje slovenske Trgovske šole v Gorici javlja, da traja vpisovanje v to šolo za prihodnje šolsko leto od 1. do 25. julija vsak dan od 10. do 12. ure.

J. ŠAVLI: NAŠA LEDINA

Iz gorskega sveta oziroma iz podgorskega je znanih še nekaj pojavov, ki jih je nujno zabeležiti. *Močila*, namočeni svet, toda ne močviren, namakajo ga sveži izvirki. *Meli*, svet, ki se osiplje, seveda v strmini. Oba pojma sta ohtnena še v splošnem pomenu, sta pa tudi ledinski imeni.

Log je svet ob vodi; *dobrave* so planjave ob rekah. primerjaj: Dobrave na Bledu, Dobrava ob Dravi in tista ob Zilji na Koroškem. Pojmi so danes samo še ledinska imena, kar seveda ne pomeni, da bi jih ne smeli rabiti tudi v splošnem pomenu.

Potočna je odprt jarek za odtok vode, *gor-na* pa pokrit jarek, odtok. Pogost izraz: je šel po gorni, pomeni, da ga je voda v odtoku že odplavila, da je stvar izgubljena. *Prod in bran* (mn, brani) sta ohranjena še v splošnem pomenu, prav tako še *grapa* (grda globel, kamor mečejo odpadke, divja in grda, neslikovita dolina). *Laz*, njiva v *grivi* (nagnjenem svetu), strm svet je *strmál*, je tudi se splošni naziv. *Rut* (rovč) je le še obče ime. *Razor in leha* sta načina pri obdelavi njive. *Lesa* v ograji (prehod, če se prav spominjam), *paze* lesene *gartre* (npr. pri jaslih). *Ograjnica* je le še ledinsko ime (verjetno je pomenilo nekoč ograjen prostor, nasad, tisto kot ital.: orto).

Iz naslednjih ledinskih imen se še prav dobro odraža njih pojmovni pomen: *Ostrica*, *Zavrh*, *Zasteno* (tudi *Zastenó*), *Globočina*, *Sopot* (domača izgovorjava: swpat), *Zaslap* (tudi *Zóslap*), *Črče* (od črtje, drevesa so črtili in potem svet otrebili za pašnik), *Krog*, *Kras*, *Kraj* (v pomenu obrobja), *Dobje*, *Platišče*, *Kratče*. Neznani pomen pa imajo ledinska imena: *Sovce* ali *Sevce* (narobe pisano kot *Selce*), *Stador* ali *Stadar*, *Kunter*, *Zakel* (največkrat *Za Zaklom*), *Kucelj*, *Selevce*, *Špane* (*Za Zaklom* na Španah ter na Mlačah so vodni izvirki, mogoče je ime v zvezi z njimi?), *Ralne...* Znan je nadalje pomen nazivov *Polog*, *Pretoč* (planina na sedlu, razvodju med Tolminko in Sočo). Navedena ledinska imena so v tolminski okolici.

(Dalje)

TISKOVNO POROČILO

Dne 2. julija t.l. se je sestal na redni seji izvršni odbor Slovenske skupnosti v Trstu in med drugim sklenil, da se njegova delegacija odzove vabilu KD za razgovore o političnem položaju, ki je nastal po upravnih volitvah 15. junija. Obenem je izvršni odbor določil sejo sveta Slovenske skupnosti, ki bo v sredo 9. julija, na kateri se bo razpravljalo o zadržanju izvoljenih predstavnikov Slovenske skupnosti v raznih upravnih telesih. Na razgovoru s tajništvom KD je delegacija Slovenske skupnosti objasnila stališče o političnem položaju po junijskih volitvah. Naglasila je, da volilni rezultati odražajo novo politično usmeritev zlasti med Slovenci, kar bo Slovenska skupnost ustrezno upoštevala. Politični tajnik je kritično ocenil dosežanje rezultate sodelovanja z levim centrom in naglasil, da bodo pristojni organi Slovenske skupnosti morali o tem sklepati in narediti ustrezne zaključke. Delegacija je končno seznanila tajništvo KD, da se pri sestavi novih upravnih odborov ne čuti vnaprej vezana na nobeno politično formulo.

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Korsic

Anton Korsic

**Oprema
za terase in vrtove**

POSEBNI POPUSTI!!!
OBIŠČITE NAS!!!

T R S T
Prodajalna:
ul. S. Cilino, 38
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 725757

ŠAH

Zoper informativnost bi se pregrešili, ko bi se vsaj še enkrat ne ozrli po 3. Vidmarjevem memorialu in njegovemu najuglednejšemu udeležencu Karpovu.

Zlobni jeziki sicer šušljajo, da ni igral najbolje. Prav mogoče je seveda, da bi vsa njegova portoroško-ljubljanska igra ne zalegla proti Fischerju, kakor je spet mogoče, da bi z njim opravila. Kdo naj to razsodi? In kako naj takšno ali drugačno razsodbo utemelji?

V turnirski kroniki pa stoji, da je ves čas vodil pred desetimi velemojstri in da ni bilo njegovo prvo mesto enkrat samkrat pod vprašajem. Med turnirske modrosti spada vendar tudi ta, da se ne naprezaš brez potrebe. Karpov se je te modrosti držal in igraje zmagal. Potrdil je, da zasluži sloves, ki ga je tako športno postavil na preizkušnjo.

KARPOV - MARIOTTI Španska igra

1. e4 e5, 2. Sf3 Sc6, 3. Lb5 Lc5, 4. 0-0 Df6 5. c3 Sge7, 6. b4 Lb6, 7. Sa3 g5, 8. d4 g4, 9. Se5: Se5: 10. de5: De5:, 11. Dg4: Dc3:, 10. de5: De5:, 11. Dg4: Dc3:, 12. Tb1 Tg8, 13. Dh5.

Napad po odprti g-liniji je prej namišljen kot resničen. Ker pa bo njemu na ljubo žrtvovani razvoj črnega daminega krila terjal oslabitev, ga je moč samo pokarati. Seveda pa mora beli brezhibno igrati. Tako bi n.p.r. sedaj vsak drugi umik dame odstopil črnemu vsaj remi. N.p.r. 13. De2 Dh3, 14. g3 Tg3: +, 15. hg3: Dg3: +, 16. Kh1 Dh3+ z večnim šahom.

13. .. Dg7, 14. g3 c6, 15. Ld3 d6, 16. Sc4 (beli takoj izkoristi slabost d6) Lg4, 17. Dh4.

Beli se ni pustil zmamiti od pustolovščine. 17. Sd6: + Kd7, 18. Df7: Kd6:, 19. Lf4+ Kd7, 20. Lc4 Df7: (ne pa 20. .. Taf8, ker 21. Td1+ zmaga), 21. Lf7: Tg7, 22. Tfd1+ Kc8 (nepa 22. ... Ld1: zaradi 23. Td1: + Sd5, 24. Lh5) in ost belega napada bi se skrhala.

17. .. Sc 8 težko je v tako zamotani poziciji ugotoviti, če je 17. .. Kd7 ali 17. .. Dd4 boljša obramba), 18. e5 de5:, 19. Lh6 Ld8, 20. Lg7: Lh4:, 21. Le5: f5, 22. Sa5.

Črni je še upal na razplet nekako takšne vsebine: 22. gh4: Le2+, 23. Lg3 Ld3:, 24. Tfe1+ Kf8, 25. Tbc1 f4. Ker pa mu beli želje ni izpolnil, se je kar vdal.

Dekle z zaprtimi očmi

27

Napisal Pierre L'Ermite

Prevedel Lovro Sušnik

»To je zame tako zelo novo!«
»Saj imate vendar oči?«
»Že... a jih zapiram...«
»In ušesa?«
»Še nikoli niso slišala kaj takega, kot slišijo danes...«

»Kje pa ste bili potem vzgojeni?«
»Pri očku in mamici.«
»In sta se ljubila?«
»Ona je umrla zaradi njegove smrti.«
»Ste imeli kakega brata?«
»Ja, junaka, ki ga je zadela sredi naba krogla v čelo.«

»Torej ne veseljaka, kot sem jaz...? Marija, moja mala, pošteno se vam moram gnusiti...«

»Žalostite me. Tudi vi bi bili lahko nekaj!«

»Res je..., če bi imel oporo! Pravkar ste izrekli lepi besedi: »Žalostite me...«. Trudil se bom, da vas več ne užalostim...«

Nato je prešel hitro k drugi misli:

»Nesite zvečer to pismo na pošto... Je precej težko..., dajte ga stehtati...«

Marija je vzela pismo, ga pogledala in dejala obotavlja:

»Tu sem manj gotova... Vendar se mi močno zdi, da ne delate prav, ko ji pišete...«

»Zakaj...?«

»Dajete ji v roke, tej ženski, dokazilno listino, eno orožje več..., dočim če molčite... počakate... Jaz poskušam mnogo molčati...«

»Mogoče je bolj pametno... Toda kaj hočete, pismo je napisano...«

»Talleyrand je večkrat rekel, da si upa spraviti človeka na vislice, če ima od nje ga le pet vrstic!...«

»Vi poznate Talleyranda!« je vzkliknil Ludvik Hughe popolnoma presenečen.

Tokrat je Marija zardela... zardela...

A prav v tistem hipu se na mah odprejo vrata rastlinjaka... Na pragu se prikaže Melanija z gadjim obrazom:

»Ah, pardon!... Vaju motim...? Mislila sem, da ni nikogar tu...«

In počasi izgine z nasmehom, ki hoče mnogo povedati.

Ludvik Hughe ne prisoja temu priходу kuharice nobene važnosti; toda Mariji Durand začne srce močno utripati.

Hotela bi takoj oditi..., pretrgati ta pogovor med štirimi očmi, ki ji malo prej ni bil nič neroden..., ki pa jo sedaj duši, ker že čuti, kaj se govori tam za kuhinjskimi vrati.

»Torej... Kako s pismom?« vpraša še enkrat, hoteč oditi.

»Kaj težko mi je!«

»Morate se odločiti... brž!«

»Zakaj brž...? Vi bi ga še vedno ne odposlali?«

Gotovo da ne!«

»Ravnokar ste bili še v dvomu...«

»Zdaj vidim jasneje.«

Ludvik drži pismo z obema rokama v zraku:

»Torej naj ga raztrgam?«

»Ja.«

»Pa ga dajmo!... Vidite, že drugič vas ubogam...«

Ludvik raztrga pismo na štiri kose in jih poda mladenki.

Marija vzame koščke, jih raztrga na drobno in dene ostanke v žep svojega malega predpasnika, edinega, ki ga ima.

»Sežgem jih v kuhinji, ko Melanije ne bo tam.«

(Dalje)

TREBA BO RAZMISLITI IN SE LOTITI DELA

(Nadaljevanje s 4. strani)

zanimati za vsako vas, vsako predmestje, vsako mestno ulico, skratka, za vsako družino, za vsakega človeka. Bilo bi nečloveško, če bi to zahtevali samo od vodstva Slovenske skupnosti. Pri tem moramo poprijeti vsi, ki nam je do tega, da se Slovenska skupnost spet okrepi in da opravlja pri varovanju našega ljudstva pred očitnimi in zahrbtnimi poskusi asimilacije in pritiska tisto vlogo, kot jo ima v programu in kot ji pritiče. Toda od vodstva je vendarle odvisno, da daje pobude, da vzbuja veselje za tako prizadevanje, da išče pomočnike, da izkoristi v ta namen vse razpoložljive ljudi in sredstva, tudi kar zadeva tisk. Ljudje iz vodstva Slovenske skupnosti — razen maloštevilnih pohvale vrednih izjem — se vse preporedko pojavljajo v tisku s svojimi članki, uvodniki, intervjuji, dopisi, mnenji, da bi tako živo posegali v politično problematiko v deželi, v državi in zlasti tudi v slovenskem okviru. Molk ni vedno zlato, pogosto pa je celo škodljiv, ker se da tolmačiti kot pasivnost ali pomanjkanje jasnih idej in stališč, če ne celo kot bojzljivost.

Ta članek hoče biti prispevek k potrebnemu razmišljanju in k notranji diskusiji v Slovenski skupnosti, v zavesti, da to ni samo stvar vodstva, ampak vse javnosti, ki stoji za Slovensko skupnostjo. In ravno zato bomo še v seriji nadaljnjih člankov osvetlili nekatere probleme, ki se jih pri takem razmišljanju o preteklosti in o prihodnosti političnega delovanja Slovenske skupnosti ne bi smeli izogniti.

Somišljenik

pohištvo

VABIMO cenjene odjemalce naj obiščejo NOVO TRGOVINO S POHIŠTVOM v Ulici Castaldi 3 v Trstu - Tel. 762966 (pri Trgu Garibaldi).

OGLEDALI si bodo med drugim edino razstavo na Tržaškem vseh vrst izdelkov z n a n e TOVARNE MEBLO (kmečke dnevne sobe, skrinje, kmečki kotli itd.) in velik izbor kuhinj Podjetja CUMINI.

kozman